

Et 40-års minne

Av ROLF TRØITE

Vi må 40 år tilbake i tida. Det er krig og ufred. Landet vårt er okkupert. Okkupasjonsmakta har nettopp gjennomført unntakstilstanden i Trøndelagsfylka og i Grane herred i Nordland. Som påskudd ble nevnt Majavatnsaken og en sabotasjehandling i Nord-Trøndelag. Over 30 nordmenn ble henrettet på en brutal og hensynsløs måte. Det tristeste kapittel i landsdelen vår er over.

Motstandsarbeidet i Trøndelag var allerede i 1942 i god gjenge. Men så skjer det en uventet arrestasjon 16. nov. 1942. Milorglederen Herluf Nygaard og radiotelegrafisten Evald Hansen ble arrestert. Heldigvis gikk det ganske straks ut meldinger til organisasjonen om at lederen var tatt. En av de som fikk meldingen var Herbert Helgesen og Øyvind Sørli. Heldigvis klarte Nygaard å rømme under overføringen fra Gestapos hovedkvarter Misjonshotellet i Trondheim og til Vollan fengsel. Og om kvelden 21. des. ble Nygaard hentet i Trondheim og fraktet til Hegra. Hit kom også samtidig Helgesen og Sørli som begge fant all grunn til å komme seg over grensen til Sverige. Samme dag, 21. des. -42, ble både Nygaard og Helgesen etterlyst av statspolitiet, Nygaard som rømt fra tysk varetektsfengsel og Helgesen som rømt fra heimen sin. Ifølge etterlysingen måtte begge energisk ettersøkes, og forsiktighet måtte utvises ved en evt. pågripelse da det ble antatt at begge var utstyrt med våpen.

Nygård ble samme kveld kjørt til Meråker. Han fikk en strabasiøs tur over Stordalstraktene om natta og neste dag. Han kom seg heldigvis fram til Storlien og i sikkerhet der. Helgesen og Sørli gikk over Sunndal og kom seg også velberget over grensen. – Radiotelegrafisten Hansen ble utsatt for den aller verste tortur på Misjonshotellet. Han oppga ikke navn i organisasjonen, – tross den umenneskelige behandling. Evald Hansen døde i april 1943 i fangenskap.

Anna Elisabeth Helgesen, kona til Herbert, ble arrestert da mannen flyktet. Etter avhør ble hun løslatt mot daglig meldeplikt hos politiet. Men situasjonen var såpass kritisk at også hun fant å måtte flykte til Sverige.

Nyttårsaften 1942 dro Anna Elisabeth, Rolf Skjønberg, hennes søskenbarn Bjørn Andersen og Thor Elverum i bil fra Trondheim. Meninga var at mannfolka skulle tilbake til Trondheim etter at Anna Elisabeth var bragt i sikkerhet. Samtlige var med i motstandsarbeidet i Trondheim. Alle var godt utstyrt til en langtur, godt med klær og soveposer. De ble kjørt til Innbygda i Selbu, og etter en skitur til Stråsjøen overnattet de der. Nyttårsdagen 1943 fortsatte turen, med kompassretning litt syd for Stor-Kluken i Meråker. Det ble etterhvert et forferdelig uvær. Storm og snøbyger og en kulde på vel 20 grader. En antar at flyktningene 2. jan. 1943 var kommet inn i Rotldalen. Det er her et veldig åpent og snaut terreng – det ligger sjelden snø herute, sier kjentfolk.

En kan knapt tenke seg en tur i dette terrenget i uvær og kulde, i en årstid med kort lys dag, og med ansvar for en flyktning som straks kunne vente å bli ettersøkt – også her i fjellet. Og ennå var det et par mil igjen til svenskegrensen. Uværet fortsatte med snøfokk og kulde. Situasjonen for de 4 unge ble mer og mer håpløs. De forsøkte med en kvil, og fant en rasteplass. Soveposer ble tatt fram av ryggsekkene som ble forlatt åpne. Kokekar lå på bakken, – 4 skipar buntet sammen ble også liggende. Alle ungdommene var helt utmattet.

Og så skjedde da denne tragedien i fjellheimen i traktene fra den nå nedlagte Rotldalsvolden og ned mot elva Rotla; Thor falt om like ved rasteplassen – på ei lita myr faller han forover og blir liggende, Bjørn søkte ly ved en stor stein, trekte anorakkhetta tettere over hodet og sovnet inn, Anna-Elisabeth og Rolf fant roen og døden vel 1 km lenger øst i dalen. Og så er det som om naturkreftene har gjort sitt. Det blir bedre vær, stormen gir seg. Snart faller snøen stille – et tynt snølag dekker 4 unge døde kroppar i fjellheimen.

Sist i juni 1943 fulgte en grenselos fra Selbu et ektepar fra Trondheim over til Sverige. Flyktningeruta er den samme – men nå er det sommer og godvær i fjellet. Losen fant på turen Anna-Elisabeth, Rolf, Bjørn og Thor som lik. Han fortsatte turen til grensa ved Bustvola og ba flyktningene gi beskjed om de omkomne når de kom fram til Storlien. Losen gikk så den samme lange turen tilbake til

Selbu. Han måtte selvsagt tie med det han hadde funnet ute i Rotldalen. Meldingen om de omkomne i fjellet ble mottatt av landsfiskalen på Storlien som 13. juli 1943 varslet lensmannen i Øvre Stjørdal. Letemannskap ble straks sendt ut derfra, men da stedsangivelsen ikke var nøyaktig nok, ble letingen uten resultat. Men søndag 18. juli samme år ble de omkomne funnet av letemannskap fra Stordalen.

Det var et trist syn en møtte derute i Rotldalen. Flyktningenes siste rasteplass ble funnet rett i syd for setervollen. Her ble skiene funnet, likeså åpne ryggsekker med solid vinterutstyr. Og i nærheten omkring lå de 4 omkomne. De hadde nok tatt seg fram i uværet til de var helt utmattet.

Sommeren 1983, temmelig nøyaktig 40 år etter, er det reist en minneplate over de omkomne i Rotldalen. Platen står like ved turistlinja fra Stordalen til Schultzhytta, og øst for der linja krysser elva Rotla. Sommeren 1984 vil T.T. sette opp et skilt som vil peke mot minneplaten.

Det var tunge tider i Trøndelag høsten 1942 og utover, – tunge tider for alle og ikke minst for de som mista sine kjære. Men de gode minner etter de som gikk bort skal leve videre. Slik også minner om de 4 staute ungdommer som nå har fått sin minneplate i Rotldalen.

På kurs med fjellsportgruppa

Fjellsportgruppa i Trondhjems Turistforening arrangerer årlig både brøkurs og snøhulekurs for medlemmer og andre interesserte. Høsten 1983 ble det for første gang også avholdt et lite innføringskurs i klatring, under ledelse av Kjell Ivar Knutsen.

I den forbindelse fikk vi kort tid etter kurset tilsendt en liten oppsummering, slik en av deltakerne opplevde det. Da vi tenkte at artikkelen kunne ha interesse også for andre av T.T.'s medlemmer, vil vi få gjengi den i årboken:

Med fremskutt brystkasse og stålsatte nerver troppet jeg opp i steinura under Tikneppen en sen september ettermiddag. Elev ved Kjell Ivars Klatreskole. Tulling, sa kona, en mann i din alder. Bli heller hjemme foran TV'n. Husk du har familieansvar.

Sett fra steinura så ikke Tikneppen særlig uskyldig ut lenger. Skolesjefen la ivrig ut om de forskjellige ruter: Eventyrstien, Korketrekkeren, o.s.v. Første rute var Maurslukeren, tror jeg, et navn med rette – mauren hadde forlenget sluttet å gå der. Et lite kvinnfolk forserte styggedommen med letthet.

Vel-, kunne hun, så-.

Innsurret i brystsele, sittesele og sikringstau tok jeg bergveggen fatt. En forsiktig bemerkning om at tauet virket noe frynset utløste skoggerlatter hos rødskjeggen. Pytt, dette her var enkelt. Rene trappetrinn å gå i. Solide tak for hendene. Snart ville jeg være oppe. Kortvarig glede. Borte var alle fot- og håndtak. Bergveggen var med ett blitt glattskurt og ufremkommelig. Solid faglig veiledning fra skjeggfussen nede i steinura: Du har et kjempefeste for foten ut til venstre. Der, ja! Kikket forsiktig ut. Kjempefestet var en 1/2 cm bred utvekst på granitten. Sprukket var den visst også. Jaggu holdt det! Og så et kjempetak for høyre hånd der oppe, lød det fra steinura. Prøvde-, for kort. Strakk meg-, der! Kjempetaket ga plass for ytterleddene på to fingre. Ta i-, trekk opp-, gaulet det i ura. Etter hundrevis av liknende manøvrer kunne jeg endelig omklamre furua på toppen.